

England, Un

El pròxim 6 de maig el Regne Unit i la república francesa es fondran en el nou túnel que travessa el canal de la Mànega. Xarxa Teatre clausurarà aquest esdeveniment històric amb la presentació de l'espectacle *Veles e vents*.

En un acte de singularitat històrica –i geogràfica– com és que el Regne Unit deixi de ser una illa per adoptar, mitjançant l'esperat i desitjat túnel del canal de la Mànega, l'estructura de península del continent europeu, la companyia castellanenca Xarxa Teatre ha guanyat, gràcies a la seua trajectòria i difusió a Europa, la plaça de *vedette*. Sí, Xarxa Teatre més coneguda a França o a Suècia que al mateix País Valencià, ha estat contractada pel Govern francès per clausurar els actes de la inauguració. La vespra, la reina Isabel II d'Anglaterra i el president de la República francesa François Mitterrand hauran de recórrer l'Euro-túnel a bord d'un Tren de Gran Velocitat amb la condescendència i el protocol propis d'aquesta mena d'esdeveniments.

Reclamats per anglesos i francesos per clausurar, des d'ambdues bandes del canal, les programacions inaugurals, els membres de Xarxa han optat per la proposta gal·la. "Anglaterra només volia una versió especial de *Foc del mar*, mentre que l'oferta francesa era artísticament més interessant", declara Manuel Vilanova, director de la companyia.

Xarxa Teatre envairà la ciutat de Calais. I es posarà a la butxaca, en un esclat de color, soroll i agitació, els 100.000 o 150.000 espectadors per als quals es prepara *Veles e vents*, espectacle coproduït amb la Scène Nationale Française.

"No ens espanta treballar davant de 150.000 persones. Ja hem fet espectacles per a 60.000, i, quan superes una quantitat de públic, ja t'acostumes a una manera de fer", indica Leandre Escamilla, ajudant de direcció i actor. Tot i això, és innegable que *Veles e vents* representa per a Xarxa un repte. I no únicament pel que fa a la quantitat d'assistència o de qualitat del treball, sinó, sobretot pel significat que cobrarà l'obra en els annals de la història, per la transcendència del context en què es desenvoluparà i, especialment, pel motiu de la seua creació.

El dia 7 de maig, l'Atlàntic es convertirà en un paradís, mar idíl·lic, destil·lat per les imatges d'aquest espectacle, homenatge i record d'una mar pura de segles enrere; de la mar, al capdavant, d'Ausiàs Marc. I Calais se sumirà en la bondat d'una mediterraneïtat sense fronteres, bressol d'aquella civilització que deixa entreveure, encara avui, la seua relació ancestral, lúdica i gairebé mística, amb els elements naturals.

Però *Veles e vents* és més que tot això. El seu vessant obscur denuncia despietadament els horrors i les atrocitats; el genocidi d'una fauna i

ted Kingdom

ARXIU

flora marines que l'home està causant al llarg de les darreres dècades en pro d'interessos econòmics i polítics que ultrapassen qualsevol principi ètic.

La ferma voluntat d'uns professionals 'avant la lettre'.

En nàixer, ara fa 11 anys, Xarxa Teatre sorgia amb una clara voluntat de professionalitzar-se, tot i que hagué de deixar passar 3 anys –fins l'any 86– per constituir-se com a companyia estable. Tanmateix, els desitjos –ben optimistes– dels seus progenitors, Manuel Vilanova i Leandre Escamilla, es desintegraven en entrar en contacte amb la realitat valenciana, exempta d'infraestructura de sales des d'on es poguera dinamitzar l'art dramàtic.

A aquesta primera mancança s'afegien els inconvenients inherents a la ubicació del grup: Castelló, malgrat ser capital de comarca. “Ací ens consideren de poble, els de València, que al seu torn es consideren de *províncies*”, apunta càusticament Leandre Escamilla. Aquests factors minvaven importància i dificultaven la trajectòria, primer *amateur* i posteriorment professional, d'un grup de teatre amb plantejaments clarament avantguardistes.

L'absència de sales, encara la van poder superar orientant-se cap al teatre de carrer sota l'ombra estètica d'Els Comediants. Per al segon as-

Vendre avui els clàssics a València és tota una odissea. Però aconseguir que 150.000 espectadors s'extasiïn amb el compàs mediterrani d'un 'Veles e vents' actualitzat pot ser tot un miracle

pecte –ser de poble–, va haver de passar encara molt de temps abans que pogueren llevar-se del damunt la imatge creada pels prejudicis d'un localisme valencià obsolet i ignorant.

“Ens inventàrem aleshores el que podia ser el teatre de carrer valencià, per dir-ho d'alguna manera, basant els nostres espectacles en elements de la nostra cultura popular”, afirma Vilanova.

Però, especialment, Xarxa recupera a través dels seus espectacles la força i la relació, avui molt diluïdes, que la civilització mediterrània ha mantingut des de sempre amb el foc, la llum o la música. “No ens adonàvem que anàvem forjant, de mica en mica, una estètica particular”, reconeix Vilanova.

Els primers fruits de la companyia s'orientaven cap al públic infantil: *La Bruixa Marruixa* i *La Barba del Rei Barbut*. Les 250 representacions que se'n van fer de la primera auguraven ja un bon futur per aquest teatre *amateur*. La segona, per la seua banda, va ser premiada per la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana i oferta en vora 100 representacions anuals.

Els catalitzadors de la companyia. Però el repte decisiu, el pas per convertir-se en una companyia adulta –en tots els sentits– arribava

quan, el 1986, el regidor de Cultura de l'Ajuntament de Castelló, Josep Lluís Donate, i el, aleshores, cap de Serveis de Teatre, Música i Dansa de la Generalitat valenciana, Rodolf Sirera, posaven a disposició dels joglars castellanencs una quantitat econòmica digna per a produir *El Dolçainer de Tales*, un espectacle, també de carrer, en el qual entraven en joc la dolçaina i els gegants, dues espècies protegides d'una cultura popular valenciana que havia anat esvaint-se en la remor industrial del nostre temps.

L'èxit, però, va ser notable per a un espectacle que, potser, molts podrien considerar anacrònic: a banda de les més de 120 representacions, els llibres i el disc que van publicar s'exhauriren als dos mesos d'haver-se presentat al públic. I això demostrava als components de Xarxa Teatre que el folklore, avui dia, podia despertar les sensibilitats adormides dels valencians.

Però *El Dolçainer de Tales* va ser més que una representació de carrer. Es proposava per a la seua companyia com a catalitzador d'un nivell, com el desencadenant químic d'una nova situació, com el pas de companyia *amateur* a empresa professional amb tots els riscos que comporta i els seus avantatges.

Tot i això, mentre que a les comarques més septentrionals del País Valencià Xarxa anava consolidant-se com la companyia de teatre de carrer, a València, per contra, la seua presència era inexistente o, si més no, bastant minsa. La mentalitat provincial i provinciana de la ciutat impedia que Xarxa cobrara el nom i el cos que li pertocava. Potser —deuen pensar alguns— eren els inicis i la companyia, amb *El Dolçainer de Tales*, era la primera vegada que apareixia com a grup professional representant un espectacle per a adults. A més, ben segur, que el localisme de l'espectacle (Tales? Quanta gent sap on es troba Tales?) i el to folkloritzant de dolçaines i gegants impedirien que Xarxa transgredira els confins de les comarques castellanencs.

El cas és que *El Dolçainer* va ser exportat a Europa, i no sense èxit. Però, de fet, va ser *Nit màgica*, l'obra que els va servir de

Dalt, Manuel Vilanova, director de Xarxa Teatre, festeja amb copa de cava l'adjudicació a la companyia de la clausura dels actes inaugurals del túnel del canal de la Mànega. Baix, els de Xarxa ens presenten 'off the record' un dels ninots d'estètica mironiana de l'espectacle *Foc de mar*.

passaport a Europa i de carta de presentació de la companyia. La complexitat d'aquest nou espectacle, que va ser concebut en els darrers anys de la dècada dels 80 —concretament durant la temporada 87—, introduïa una sèrie de novetats de la cultura popular que anaven més enllà de la paraula viva. I és que a *Nit màgica* sobren les paraules.

Va ser quan, després de ressuscitar uns bous de foc que el coeter de Vila-real havia deixat morir en un femer, i fer-los córrer de nou pels carrers dels pobles, de *Nit màgica* brollaven sistemes de signes, desordenats, anàrquics i cromàtics, però més complexos i epidèrmics que el verb mateix, que podien viatjar arreu de països i cultures sense tenir la necessitat de ser traduïts per capir-ne el missatge.

La pirotècnia, no cal entendre-la, o se sent, i l'espectador participa de l'espectacle, o es deixa córrer. Generalment, acaba sentint-se. I ho han demostrat, al capdavant, els espectadors europeus dels diferents països, els quals, "al final de l'espectacle, han acabat comportant-se exactament de la mateixa manera que la gent de Paterna quan entra en una cordada", afirma Escamilla. "Volem arribar, a través dels nostres espectacles a la visceralitat de l'ésser humà, al sentir més primitiu i ancestral que tothom porta dintre; al més pur reflex animal que encara no ha estat ensinistrat per la cultura."

A la universalització per Castelló. "És precisament a través d'aquest localisme que Xarxa esdevé internacional. Paradoxalment, aquest localisme, per tot allò que conté, es pot transformar en missatge universal. I aquesta és l'aportació que fem a la nostra cultura", declara Leandre Escamilla. O el que és el mateix, en un to irònic i folkloritzant, però no buit de contingut, Manuel Vilanova i la seua companyia volen ser els "primers exportadors de falles".

L'exportació i, especialment, l'acceptació dels espectacles de Xarxa per part de cultures europees d'àmbits no mediterranis han marcat, sens dubte, aquest grup com el primer representant de la nostra cultura de portes enllà. Si Xarxa aconsegueix actuar per primera vegada a l'estranger al festival de Porto, l'any 89, va ser en canvi, l'any 90 quan es va presentar al "Festival de les Arts dans la Rue" a Morlaix (França) amb *Foc de mar*, una de les grans genialitats de la companyia. Aquesta obra els va obrir la via d'accés a un públic sensibilitzat per les arts dramàtiques. Per aquesta raó —i atenent a la demanda europea— s'estrenaven l'any 90 dues peces claus: *Ibers* i *Foc de mar*, que s'han representat a l'estranger, juntament amb *El dolçainer de Tales* i *Nit màgica*, en els darrers tres anys, 143 vegades.

Aquest excés de demanda internacional no ha fet sinó consolidar la companyia castellanenca com un dels grups de teatre de carrer

europaus més prestigiosos del moment. Tot i això, per la seua banda, el Govern valencià, no ha mostrat mai massa interès per l'èxit i el significat que ha cobrat el fet que una companyia del País Valencià triomfe a gran escala amb espectacles creats a partir d'elements de la nostra cultura popular. El sant, com més lluny més miraculós, poden pensar alguns, des d'un descàndit impertinent.

El cas és que Xarxa Teatre no ha trobat en la Generalitat valenciana, lluny dels circuits d'exportació de taronges o rajoles, una veritable estructura d'exportació de cultura autòctona, per la qual cosa ha hagut de renunciar en diverses ocasions a invitacions formals per part de governs europeus i sud-americans. La passada edició del Festival de Teatre de les Nacions, el 1993, que organitza la UNESCO amb caràcter biennal, tenia lloc a Santiago de Xile. Mikis Theodorakis hi participava. Es va concedir la inauguració i la cloenda a Xarxa Teatre, la qual va haver de refusar-hi per manca de patrocinadors. "El Ministeri de Cultura ens ajudava, però encara faltaven per pagar 1,5 milions de la nostra butxaca, la qual cosa ens era impossible. Com que no vam aconseguir l'ajuda necessària per part de la Generalitat, ens haguérem de conformar amb la representació de *Foc de mar*, com un espectacle més dins el Festival", confessa Manuel Vilanova. Aquesta oportunitat perduda no ha estat la primera. I, ben segur, no serà l'última. Però, com poden concedir alguna ajuda els consellers valencians si no coneixen allò que haurien de patrocinar?

Una xarxa, atípica, de teatres. És clar, Xarxa s'ha vist abocada, a causa de la seua absència al País Valencià, a formar, sota el nom de Xarxa, una productora que inclou dues companyies més. Xarxa és Xarxa. Però és igualment Volantins. I empara alhora El Teatre de la Resistència. Xarxa ha format una escola, fruit de la demanda de diversos pobles, que s'ha concretat en Volantins, una companyia que segueix, fidel, la línia de l'original Xarxa i que ha tingut, el passat 1993, 59 representacions arreu del País Valencià.

Però sota aquesta xarxa ha nascut, aprofitant instal·lacions, locals i, fins i tot, alguns actors, el Teatre de la Resistència, creat per refugiats bosnians a Vila-real entre els quals es troba l'ex-director del Centre Dramàtic de Sarajevo. La seua obra: *Opus Primum, un conte de guerra*, plasma els horrors d'una guerra civil, la seua, però es fa extensible a qualsevol acció bèl·lica.

Qui pot demanar més? Des del fons de la xarxa, la companyia castellonenca presentarà al món el missatge marí del poeta de Gandia. I els valencians ho ignoraran. **Eliseu T. Climent**

NOVETATS

J. M. LLIBERA DE LEYVA
Aves de paso
Fotografia: Ferrnand de Pineda

ED. ANAGRAMA

José Antonio Marina
Teoría de la inteligencia creadora

ED. ANAGRAMA

Robert Musil
L'home sense qualitat

EDS. 62

ED. ANAGRAMA

ED. LA MÁSCARA

ISABEL-CLARA SIMÓ
EL MOSSÈN
SEGONA EDICIÓ
UNA VERSIÓ NOVEL·LADA DE LA POLÈMICA VIDA DE MOSSÈN CINTO VERDAGUER

EDS. DE LA MAGRANA

Armand Aubrey, Anna Casti, Anna Aribach, Mica Abas, Gineia Ayuso, Zaida Foga, Pepe Rodríguez, Genaro Zamora, Victor Aldas, Anna Comal, Ignasi López
El Premi L'Espanyol, 1993

EDS. DE LA MAGRANA

LAS POETICAS DE JOYCE
Umberto Eco
Traducció de Helena Llamas

ED. LUMEN

Maria Barbal
LA MORT DE TERESA

EDS. 314

Prece Giménez
Valencià

EDS. 314

FINNEGANS WAKE
James Joyce
Compendi i versió de Teodor Domest

ED. LUMEN

Merve Rodoreda
El torrent de les flors

EDS. 314

DISTRIBUCIONES DE ENLACE, S.A.
BRUC, 49 Teléfono 317 52 66* - 317 33 82 (Pedidos) - 08009 BARCELONA